

854-32

F84.

Thomas Frashëri

RIMAT  
NUK  
VDESIN

(Tregime)

DJA-32  
            
F84

THOMA FRASHËRI

# TRIMAT NUK VDESIN

(TREGIME)



N. SH. BOTIMEVE «NAIM FRASHËRI»  
TIRANË, 1962

## TRIMAT NUK VDESIN

Kur erdhi në brigadë nuk tha veç tri fjalë:

— Dua të vras gjermanë!

Vullnetari i ri rrinte mënjanë, vështronte vjedhurazi armët e shokëve dhe herë pas here shtërngonte nagaçen e varur në brez.

— E me se do t'i vrasësh? — e ngacmoi njëri.

— Hëpërhë me këtë nagaçe.

Partizani u shkeli synë shokëve dhe vijoi:

— I ke parë ndonjëherë miqtë? Po krismën e sharseve 1) të tyre ta ka zënë veshi?

Vullnetari u skuq dhe nuk u përgjegj për disa çaste; pastaj, si t'ish kujtuar për diçka, u vrejti, vuri dorën te nagaçja dhe foli:

— Le të jenë si të duan!

Zëri i tij qe i egër, kanosës. Partizanët vështruan njeri-jatrin, ngritën supet dhe s'e trazuan më.

U caktua në kompaninë e dytë. E quanin Nure. Mund të qe nja tetëmbëdhjetë vjeç. Me trup vinte i lidhur mirë, fytyrën e kish të hequr dhe muskujt e nofullave të ndera. Të mos qenë sytë

---

1) Shars = kështu i quanin partizanët mitrolozët e lehtë gjermanë.

e tij, që të bënin për vehte, zor ta dallonje nga të tjerët. I kish të mëdhenj, me ngjyrë herë si ujët e detit, herë si qielli i kulluar. Ta kish ënda t'i vërenjem'u në bebëza ata sy, që shihnin ëmbël e që kishin përherë një hije trishtimi.

Zunë ta thërrisnin «Memec». Këtë nofkë ia ngjiti Tasja, korieri i kompanisë, që s'linte njeri pa ngacmuar dhe pa i vënë ndonjë emër dallo-njës. Po Nurja as u nxit as u prek. Tërë ditën e kalonte mënjanë me nagaçen e tij.

— O është shumë i mënçur ose nuk i ka në rregull «vidhat» — nisi të filozofojë korieri. — Nejse, lufta do ta tregojë më mirë.

Lufta s'mënoi. Kompanija i ngriti pritë një autokolone armike. Tasja zuri vend enkas pranë «Memecit» dhe or'e çast e vërente me bisht të syrit. Nurja rrinte në pozicion pa lëvizur, me sytë mbyllur përgjysmë sikur flinte.

— Me sa duket, zor të çkulet nga gropa kur të hidhemi në sulm, — fliste korieri me vete.

Po kur u dha shenja e sulmit Tasja s'e pa më pranë, as rrotull. Ai u çduk si era. E diktoi më vonë, për një çast, tutje, matanë rrugës, nëpër ca ferra tek përleshej me një nazist. U turr në pikë të vrapit t'i vinte ndihmë, po në ferrë nuk e gjeti më.

— Paska qenë me të vërtetë i marrë. Shkoi si cjapi te kasapi — çfryu dhe, për hesap të tij, e hoqi nga defteri i të gjallëve.

Përleshja mbaroi. Kompanija zuri të ngjitetë malin përpjetë. Korieri kërkoi komisarin që t'i raportonte për të «marrin». Kur e pa mbeti gojë hapur. Komisari qe bashkë me «Memecin». Nurja qe shëndoshë si molla. Në krahë mbante dy ai-

tomatikë gjermanë e një palë dylbi të gjata. Në brez kish nagaçen.

— Djall' o punë! Ky i paskesh patur «vi-dhat» në rregull! — mërmëriti korieri.

Në bazë u fol për trimërinë e Nures. Komandanti i dhuroi një nga automatikët dhe dylbitë.

Atë mbrëmje korieri iu afrua.

— Për besë, o Nure, sot në mëngjes të bëra të vdekur, — i tha.

Në vend që t'i përgjigjej, «Memeci» hoqi dylbitë nga qafa dhe ia dha Tases.

— Jo, s'kam s'i t'i marr. Ty t'i dhuruan për trimëri.

— S'prish punë. Ty të nevojiten më shumë.

Kaluan disa javë me luftë dhe marshime. Një ditë, gjatë përpjekjes, kompania e pati pisk. Armiqtë sulmonin të tërbuar. Donin të çanin shtegun, që e mbronte kompania, e t'u dilnin nga pas forcave të brigadës. Filloi përleshja trup me trup. Forcat e kompanisë zunë të përçahen, partizanët po çkëputeshin nga njeri jatri. Asnjeri s'merrte vesh se ç'bëhej. Vetëm zëri i fuqishëm i komandantit, që urdhëroi të sulmonin përpara e të dilnin te bregu përballë, i solli në vete. Duke hapur rrugën me granata partizanët dollën matanë dhe i detyruan armiqtë të kthehen prapa. Nga bregu, Tases i vanë sytë te një përrua. Vangjelia, e vetmja shoqe e kompanisë, vraponte në anën e kundërt. E ndiqnin dy gjermanë.

— Bobo, do ta zenë të gjallë! — belbëzuan

nja dy partizanë pranë korierit dhe, bashkë me Tase, filluan të qëllojnë armiqtë.

— Mos shtini! — thirri «Memeci» dhe u hodh para me mitrolozin e lehtë në dorë. Vraponte dhe hapte zjarr. Kur iu afrua gjermanëve, u hodhi dy granada, kaptoi përroin, ndërsa s'pushonte së dhëni zemër Vangjelisë që lark. E arriti pa mitroloz, luftoi me nagaçen kundër një gjermani, që vijonte të ndiqte partizanen, pastaj u shemb përdhe nga lodhja dhe nga një plagë në këmbë. Pas tij u sulën partizanë të tjerë dhe i tërhoqën të dy.

Tase më vonë, nuk iu ndejt pa iu afruar përsëri «Memecit», si gjithnjë, për ta ngacmuar. E gjeti, me këmbë të lidhur, tek lexonte një broshurë të zhubravitur të komisarit.

— Shiko, shiko, po u thelloke — foli korieri, po si nuk mori përgjigje ja nisi:

— Kam tërë ditën që mendoj, Nure: si u fute fill i vetëm, thellë, në mes të gjermanëve? Apo se ishte Vangjelia dhe...

— Ndaj kam dalë partizan, — e ndërpreu Nurja.

— Mirë, xhanëm; po ti i dolle vdekjes përballë. E mendove se mund të vdisnje?

Nurja tundi kryet ngadale e u përgjegj:

— Trimat nuk vdesin.

— Ë? —

— Kështu është, Tase, — foli gjene Nurja. — Plumbi ngjitet më lehtë në kurriz se në ballë.

— Tamam, fjalë me mend, — pëshpëriti korieri, si i mundur dhe vendosi të mos i bjerë më në qafë.

Dimri me cikna, dëborë dhe tufane erdhi papritur. Qe një dimër i egër. Forca të mëdha naziste, xhandërmarije dhe balliste u sulën nga të gjithë anët. Përleshjet qenë të ashpra. Partizanët, me nga një ballë fyshekë, luftonin me shpirt në dhëmbë, të nxirë e të buhavitur nga të ftohtit, të pa ngrënët dhe pagjumësia. Shkurti e gjeti bataljonin të çkëputur nga brigada dhe, në javën e tretë të atij muaji, kompanija ndodhej fshehur në një pyll të dendur, larg batalionit.

— Dy partizanë duhet të hidhen te mali karshi, — foli komisari i kompanisë një mëngjes. — Atje ndodhet shtabi i batalionit. Na duhet t'i njoftojmë ku jemi dhe nga cila anë do të çajmë rrethimin. Ka ndonjë vullnetar që dëshëron të shkojë me Tasen?

Partizanët hodhën sytë nga mali. Nuk ishte punë e lehtë të kalonje përmes armiqëve, që kishin mbyllur çdo shteg, të kapërcenje lumin në atë të ftohtë, t'u qepeshe shkëmbijve të thepisur e të bridhje shpellë më shpellë gjersa të gjeje shtabin.

Ngritën dorën disa. Komandanti zuri t'i vërejë me kujdes dhe u mat të thërriste njerin, po në atë çast «Memeci», që rrinte mënjanë, vuri sharsin e tij në krahë dhe doli përpara shokëve.

— Dërgomëni mua! — i tha komandantit.

— Jo, — ia preu komandanti. — Javën e fundit ke bërë roje për natë.

— Gjer më sot nuk ju jam lutur kurrë për ndonjë send, — përsëriti gjene Nurja, duke iu drejtuar komisarit.

— Pse ngul këmbë? — e pyeti ky.

— Ashtu e kam punën. Kam gjak për të marrë.

Komisari ia nguli sytë dhe i tha:

— Të gjithë gjak kemi për të marrë.

Nurja heshti. Zuri të kthehej në vendin e tij, por, si bëri dy hapa, ndërroi mendje dhe foli sërish, duke mbledhur duart grusht:

— Unë e kam ndryshe punën. Ju kini prindër, vëllezër, motra; mua m'i vranë.

Heshti një çast dhe pastaj shtoi, duke pshe-rëtirë:

— Shtinë mbi vëllanë dhe e mbuluan në gropë pa dhënë akoma shpirt. Nënë e vranë tek ra përmbys mbi të, që të mos e mbulonte dheu, motrës... motrës ia dërmuan kryet me çizme...

Trupi filloi t'i dridhej si purtekë, sytë iu egër-suan.

— Dërgomëni mua, — u lut përsëri — Gjallë a vdekur do ta gjej shtabin.

— Mirë, — vendosi komisari, pasi pa komandantin. — Shko bashkë me Tasen dhe nesër mbrëma duhet të jeni këtu medoemos e me letër nga shtabi, ndryshe nuk na gjeni më.

U nisën menjëherë.

— Një amanet, o shokë, — u tha Tasja tek largohej. — Në mos u kthefshim, mos na harroni dhe, po të doni, merrjani ndonjëherë për Nuren këngës së Flamurit të Kuq.

— Do ktheheni shokë, dhe këngën do ta këndojmë bashkë. Fol o Nure!

Nurja vuri buzën në gaz.



Atë ditë, nga larg, u ndjenë të shtëna armësh. Të nesërmen në drekë, tutje nga lumi krisën të tjera armë. Afër mbrëmjes krisën mitrolozat dhe plasën granada.

— S'po duken, — pëshpërisnin partizanët kur afroi muzgu i mbrëmjes. — Do t'i kenë diktuar. Kot nuk krisën gjithë ato armë.

— Krismat s'tregojnë gjë. Harruat se gjermanët për një fëesht harxhojnë një thes me fyshekë?

Partizanët u shtrinë të merrnin një sy gjumë. E ndërsa shtrëngoheshin njeri pranë tjetrit që të ngroheshin, në pyll oshëtiu zëri i rojes:

— Erdhi Tasja!

— Erdhën? Sa mirë! Partizanët brofën në këmbë.

— Po «Memeci» ku është?

Korieri mezi ecte. Me ta marrë në brahë humbi ndjenjat. Erdhi në vete shumë vonë e foli me mundim. Rrugës kishin rënë dy herë në përpjekje. Shtabin mezi e kishin gjetur.. Më keq e kishin patur kur qenë kthyer. I qëllonin nga të katër anët. Tashen e kish marrë një plumb në sup dhe qe trulllosur. Mbante mend se Nurja e kish ngarkuar në shpinë, pastaj s'dinte nga kishin shkuar. Kur ish përmëndur ndodhej në një pyll fshehur në një përrua të vogël dhe, pranë tij, kish Nuren e gjakosur në faqe.

— Qenke plagosur? — e kish pyetur Tasja.

Në vend që t'i përgjigjej Nurja i kith thënë:

— Ecën dot?

— Do eci se s'bën.

Tjetri kish përgjuar një çast dhe i qe kthyer korierit:

— Nisu! Matanë çukës me tre bredha është shtegu që të çon te kompania.

— Po ti?

— Ikë, se po afrojnë.

— Pa ty nuk nisem!

— Dëgjo, vëlla! Letra ka urdhëra të rëndësishme. Ti je korier dhe duhet ta shpiesh. Unë do të të mbroj e do të të ndjek nga pas.

Pranë tyre qenë ndjerë lehje qenësh dhe disa degë bredhash, të kositura nga plumbat, kishin rënë mbi të dy partizanët.

— Ikë, Tase, mos humb kohë, — kish ngulur këmbë përsëri Nurja.

Korieri qe nisur. Kur kish arritur afër çukës kish dëgjuar granadat e Nures.

Atë natë asnjë nga partizanët nuk mbylli sy. Larg tyre, fshehur në errësirë Vangjelia fshinte lotët që i rrëshqisnin nëpër mollëzat. Dikush ia nisi me zë të ulët këngës së Flamurit të Kuq, po Tasja, me ta dëgjuar, ja ndërpreu:

— Është akoma shpejt për ta kënduar atë këngë pa Nuren, — belbëzoi si në kllapi.

— Mor po, pse i pëlqente aqë shumë kjo këngë? — pyeti njeri.

— Se për shkak të kësaj kënge, që e këndonin i vëllaj dhe e motra, i vranë familjen.

Të nesërmen lufta nisi që pagdhirë. Nga dreka partizanët çanë rrethimin. Dy ditë më vonë kompania u bashkua me bataljonin. Dhe ja në mes të haresë, u dëgjuan zëra.

— Po vjen «Memeci»!

E mbanin mbi një tezgë katër fshatarë. Sho-